

Κυνηγημένος μετά ορλοφικά, ο Κωστάκης Κολοκοτρώνης μαχόταν τους Τούρκους, καθυστερώντας τους ώστε να προλάβουν οι δικοί του ν' ανέβουν τα βουνά της Μάνης. Οι Τουρκαλβανοί έσφαζαν αδιάκριτα κι η καπετάνισσα σκαρφάλωνε το Ραμαβούνι με την κοιλιά στο στόμα. Ήταν 3 Απριλίου του 1770, όταν ξάπλωσε κάτω από ένα δέντρο. Την ξεγένησαν. Αγόρι και θα το βάφτιζαν Θεόδωρο. Ο παππούς του, ο καπετάνιος στον καιρό του Γιάννης Κολοκοτρώνης, είδε το μωρό κι είπε λυπημένα:

«Τούτο το παιδί θα παντρευτεί, θα κάνει παιδιά κι αγγόνια και πάλι λευτεριά δε θα δούμε».

Δεν έζησε να δει το λάθος του.

Δυο γενιές καπετάνιοι, οι Κολοκοτρωνάιοι ήταν η ελπίδα των ραγιάδων κι ο τρόμος των Τούρκων στον Μοριά. Τα δημοτικά τραγούδια υμνούσαν την υπερηφάνεια τους τραγουδώντας ότι «δεν καταδέχονται τη γης να την πατήσουν». Στ' όνομά τους, και οι Τούρκοι ορκίζονταν, «αν λέω ψέματα, να με βρει σπαθί κολοκοτρωνέικο».

Στα 1780, ο Κωστάκης Κολοκοτρώνης έπεσε στη μάχη μαζί με τ' αδέρφια του Γεωργάκη και Γιαννάκη. Ο Θεόδωρος ήταν ακόμα δέκα χρόνων παιδί. Το σπαθί των Κολοκοτρωναίων χάθηκε απ' τα βουνά. Για επτά χρόνια. Στα 1787, ο Μοριάς αντηχούσε από την είδηση, προκαλώντας διαφορετικά συναισθήματα σε Τούρκους και ραγιάδες:

«Βγήκε Κολοκοτρώνης καπετάνιος στα βουνά». Ήταν ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, οπλαρχηγός στα 17 του, «αμούστακο καπετανάκι, χατιρικά», όπως αργότερα έλεγε ο ίδιος. Αλλ' οι κλέφτες δεν κάνανε χατίρια. Δεν ήταν μόνο το όνομα που τον έκανε «καπετανάκι». Σοβαρός, λιγομίλητος, φοβερός στο σπαθί κι άσος στο σημάδι, με σωστή κρίση, ήταν στ' αλήθεια αρχηγός. Από τότε τον είπαν «γέρο». Κι ο γέρος του Μοριά, κολοκοτρωνέικη γενιά, δε θα γεννούσε σκλάβους.

Ήταν τέτοιες οι καταστροφές που προκαλούσε στους Τούρκους, ώστε τον Ιανουάριο του 1806 έφτασε στη Μάνη φερμάνι, που καλούσε χριστιανούς και μουσουλμάνους να τον εξολοθρεύσουν, απειλώντας με σφάξιμο όποιους θα τον βοηθούσαν. Έφτασε κι ένα συνοδικό έγγραφο του ανήμπορου ν' αντιδράσει πατριάρχη, που γνωστοποιούσε ότι η εκκλησία

αφόρισε τους Κολοκοτρωνάιους.

Τριανταεξάχρονος πια, ο καπετάνιος συγκάλεσε συνέλευση των κλεφτών του, γύρω στους 150 άνδρες. Πρότεινε να περάσουν στη Ζάκυνθο. Αρνήθηκαν. «Θέλω να με φάνε τα όρνια του τόπου μου», του είπε ένας από τους αδερφούς του. Η δεύτερη πρότασή του ήταν να χωριστούν σε μικρές ομάδες, ώσπου να βγει ο χειμώνας, και να ξανανταμώσουν την άνοιξη. Ούτε αυτό το δέχτηκαν. Αναγκαστικά, ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης υπάκουσε στην επιθυμία της πλειοψηφίας. Επί τρεις μήνες, τριγυρνούσαν στα βουνά δίνοντας μάχες συνεχώς. Πουθενά δεν έβρισκαν καταφύγιο. Οι πολλοί χάθηκαν. Όσοι απέμειναν, πέρασαν στα Κύθηρα. Τον Μάιο, βρίσκονταν στη Ζάκυνθο.

Μόλις είχε λήξει ένας ακόμη ρωσοτουρκικός πόλεμος που λαμπρύνθηκε από τα κατορθώματα του Νικοτσάρα στη Μακεδονία και του Καραγεώργη στη Σερβία. Απερίσπαστοι οι Τούρκοι επιδόθηκαν σε σφαγές σε ολόκληρα τα Βαλκάνια. Σαν από σύνθημα, οπλαρχηγοί από όλη την Ελλάδα μαζεύονταν στη Σκιάθο. Εκεί κατέφυγε ο Γιάννης ο Σταθάς με το μαύρο του καράβι κι αναγορεύτηκε αρχηγός, εκεί κι ο Νικοτσάρας, που τον έκαναν υπαρχηγό. Ο Κολοκοτρώνης δεν μπορούσε να λείψει.

Ένας πειρατικός στόλος χιλιοτραγουδισμένος ξεχύθηκε στο Αιγαίο και δεν άφηνε τους Τούρκους σε ησυχία. Το μαύρο καράβι του Σταθά ύψωνε, για πρώτη φορά στην ελληνική ιστορία, σημαία γαλάζια με έναν άσπρο σταυρό στη μέση. Θα περνούσε μιάμιση δεκαετία, ώσπου το πειρατικό φλάμπουρο θα γινόταν επίσημη σημαία του ελληνικού κράτους. Χωρισμένοι σε δέκα «ταϊφάδες» (μοίρες, θα τους λέγαμε σήμερα), οι πειρατές τσάκιζαν κάθε τουρκικό πλοίο που τολμούσε να ξεμυτίσει.

Ο σουλτάνος Μουσταφά αποφάσισε να χτυπήσει τη Σκιάθο αλλά διάλεξε λάθος μέρα. Οι βίγλες ειδοποίησαν ότι μια τουρκική φρεγάτα, δυο κορβέτες κι άλλα μικρότερα πλησίαζαν με προφανή σκοπό ν' αποκόψουν την έξοδο από το λιμάνι, όπου βρίσκονταν δυο «ταϊφάδες» για ανεφοδιασμό. Ο ένας ήταν του Κολοκοτρώνη. Ακροβόλησε τα καράβια του, σαν να ήταν στα βουνά της Μάνης.

Η πρώτη κανονιά πήγε στον βρόντο σηκώνοντας πίδακες νερού, καθώς βούτηξε στο κενό ανάμεσα στους δύο ταϊφάδες. Το κανόνι της φρεγάτας κάπνιζε ακόμη, όταν ακούστηκε η δεύτερη. Μόνο που αυτή ερχόταν από το πέλαγος. Η οβίδα έσκασε πάνω σε μια κορβέτα και της γκρέμισε το πλωριό κατάρτι.

Μέσα στην αναμπουμπούλα, ο Κολοκοτρώνης είχε ξεγλιστρήσει με μια βάρκα κι είχε ειδοποιήσει μια αγγλική φρεγάτα που ερχόταν μ' όλα τα πανιά ανοιγμένα καταπάνω στους Τούρκους, βάζοντάς τους έτσι στη μέση. Οι δυο ταϊφάδες κινήθηκαν ταυτόχρονα. Τον λόγο είχαν οι γάντζοι. Το ρεσάλτο εκτελέστηκε σαν αστραπή. Κι η σουλτανική φρεγάτα γρήγορα κατέβασε το κόκκινο μπαϊράκι. Οι κορβέτες βυθίζονταν στ' ανοιχτά και τ' άλλα τουρκικά καράβια εγκατέλειπαν βιαστικά τη ναυμαχία...

Η νίκη των πειρατών του Αιγαίου είχε άμεσα αποτελέσματα. Για πρώτη φορά, ο σουλτάνος της Οθωμανικής αυτοκρατορίας ήρθε σε απευθείας διαπραγματεύσεις με τους ένοπλους Έλληνες, αναγνωρίζοντας έτσι την ύπαρξή τους. Η συμφωνία ήταν ισότιμη και τίμια: Οι πειρατές θα ανέστελλαν τη δράση τους και οι Τούρκοι θα σταματούσαν τις σφαγές των χριστιανών στα Βαλκάνια.

Ο Κολοκοτρώνης ξαναγύρισε στη Ζάκυνθο. Εκεί, συνάντησε τον αδερφοποιτό του Αρβανίτη, Αλή Φαρμάκη, που έφευγε από τα στίφη των Τουρκαλβανών του Βελή πασά, γιου του Αλή. Τα νησιά βρίσκονταν κάτω από γαλλική κατοχή, ενώ τα κατορθώματα του Ναπολέοντα Βοναπάρτη διαδέχονταν το ένα το άλλο.

Κολοκοτρώνης και Φαρμάκης σκέφτηκαν να προσφύγουν στον αυτοκράτορα και να του ζητήσουν να βοηθήσει τους υπόδουλους. Πήγαν στην Κέρκυρα, βρήκαν τον γενικό διοικητή Ντανζελότ και του ζήτησαν να μεσολαβήσει, ώστε να κλειστεί το ραντεβού. Ο Ντανζελότ αντιπρότεινε να οργανώσουν πρώτα ένα σχέδιο και αυτό να του δείξουν. Κάθισαν και δούλεψαν και οι τρεις μαζί (Ντανζελότ, Κολοκοτρώνης, Φαρμάκης). Από τη συνεργασία αυτή προέκυψε το «Ελληνοαλβανικόν Βασίλειον» της Πελοποννήσου με σημαία που θα έφερε την ημισέληνο και τον σταυρό και με κυβέρνηση από δώδεκα Έλληνες και δώδεκα Τούρκους.

Η στρατιωτική επέμβαση προέβλεπε την απόβαση πεντακοσίων Γάλλων «κανονιέρηδων» ντυμένων με φουστάνελες και 5.000 Ελλήνων που υπηρετούσαν «στην γαλλική δούλευση». Μαζί τους θα συνέπρατταν και Αρβανίτες. Για τον σκοπό αυτό, ο Ντανζελότ διέθεσε το απαραίτητο χρήμα, ώστε να στρατολογηθούν 3.000 Τσάμηδες, που συνέρευσαν στην Πάργα (οι 600 πέρασαν στη Λευκάδα). Με το που θα περνούσαν όλοι αυτοί στην Πελοπόννησο, θα ξεσηκώνονταν οι μισημένοι, ενώ είχε συμφωνηθεί με τους Τούρκους να παραδώσουν τα φρούρια. Η επιχείρηση θα είχε ως δήθεν στόχο την απαλλαγή της περιοχής από τα στίφη του Βελή πασά. Ο πραγματικός σκοπός θα αποκαλυπτόταν, όταν η κατάσταση περνούσε στα χέρια των συνωμοτών. Για την πλήρη επιτυχία του εγχειρήματος, προβλεπόταν και

εφεδρική δύναμη από 15.000 νησιώτες, που θα έμπαιναν στη μάχη, αν χρειαζόταν.

Εκείνο που αγνοούσαν ο Κολοκοτρώνης κι ο Φαρμάκης και ίσως ο Ντανζελότ, ήταν ότι ο Ναπολέοντας είχε άλλα σχέδια. «Η Ελλάδα», έλεγε, «η Πελοπόννησος τουλάχιστο, πρέπει να γίνει κλήρος της ευρωπαϊκής δύναμης, που έχει κυριεύσει την Αίγυπτο», δηλαδή της Γαλλίας. Το σχέδιο του Βοναπάρτη προέβλεπε να υπάρχει ένα ανεξάρτητο βασίλειο γύρω από την Κωνσταντινούπολη, που να «μεσολαβεί» ανάμεσα στις γαλλικές κτήσεις της Κυρίως Ελλάδας και στη Ρωσία, ώστε να αποτελεί «φραγμό» στον ρωσικό επεκτατισμό.

Έτσι κι αλλιώς, τα νησιά του Ιονίου πέρασαν στην αγγλική κατοχή και το σχέδιο αναβλήθηκε για να εγκαταλειφθεί στη συνέχεια. Ο Φαρμάκης πέθανε το 1810. Ο Κολοκοτρώνης κατατάχτηκε στον αγγλικό στρατό. Όταν οι πράκτορες της Φιλικής Εταιρείας τον πλησίασαν, δε δυσκολεύτηκαν να τον πείσουν να ενταχθεί στην οργάνωση. Χρειάζονταν άλλωστε κάποιον στρατιωτικό να κινεί τους επαναστάτες.

Ξημέρωνε 2 Ιανουαρίου του 1821. Γωνιά γωνιά, ένα με το πηχτό σκοτάδι, ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης κινιόταν αθέατος, με γατίσια βήματα στα σοκάκια του αγγλοκρατούμενου νησιού. Ελαφρύς, για τα 51 του χρόνια, ο μπόγος που κουβαλούσε. Έφτασε στο λιμάνι, πήδηξε σ' ένα καΐκι κι έκρυψε το δέμα: άρματα, σέλα, περικεφαλαία, τρόφιμα. Γύρισε σπίτι του αθέατος, όπως είχε φύγει. Πρωί, ζήτησε την ευχή της μάνας του. Ξεκινούσε για μια μεγάλη δουλειά, της είπε. Μεσημέρι, κουβέντιασε με τους γιους του: Να περιμένουν γράμμα του, να τον συναντήσουν. Απόγευμα, προσκύνησε στον τάφο της γυναίκας του. Νύχτα, βγήκε και κρύφτηκε σε σπίτι φίλου του μιλημένου. Έμεινε εκεί όλη την άλλη μέρα διαβάζοντας τα γράμματα των φιλικών και του Αλέξανδρου Υψηλάντη: Η μεγάλη ώρα πλησίαζε. Ο Παπαφλέσσας ήταν κιόλας στη Μάνη, από τα μέσα Δεκεμβρίου.

Νύχτωσε, όταν ήρθε ο νεαρός, που θα τον συντρόφευε. Βγήκαν στο δρόμο, μετά τα μεσάνυχτα. Οι Άγγλοι παρακολουθούσαν τα σπίτια των φιλικών αλλά ο Κολοκοτρώνης γνώριζε τα κατατόπια. Ξημέρωνε 4 Ιανουαρίου, όταν το καΐκι βγήκε απ' το λιμάνι. Δυο μέρες παράδερνε στην άγρια θάλασσα: Ένα πλεύσιμο άγνωστο κι άσημο, που μετέφερε τον στρατηγό της επανάστασης στη Μάνη. Το σχέδιο της Φιλικής Εταιρείας, όπως το είχαν προτείνει ο Παπαφλέσσας κι ο Λεβέντης, ήταν πολύ απλό: Όσο κρατούσε το κίνημα του Αλή πασά στην Ήπειρο, ο Υψηλάντης θα σήκωνε τη σημαία της επανάστασης στη Μολδοβλαχία κι ο Κολοκοτρώνης θα ξεσήκωνε τον Μοριά.

Ήταν 6 Ιανουαρίου 1821, όταν το καΐκι έπιασε στη Σκαρδαμούλη (Καρδαμύλη, σήμερα) της Μάνης. Ο Κολοκοτρώνης κι άλλοι τέσσερις. Το νέο απλώθηκε σ' όλη την περιοχή. Έφτασε και στ' αφτιά των Τούρκων σπέρνοντας τον πανικό: Μιλούσαν για απόβαση πέντε και δέκα χιλιάδων αντρών. Ζήτησαν από τον Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη να τον συλλάβει. Και να ήθελε αυτός, δε θα μπορούσε. Ο γέρος του Μοριά προστατευόταν από τους Μούρτζινους, αντίπαλους των Μαυρομιχαιτών. Απάντησε πως δεν υπάρχει λόγος: Ο Κολοκοτρώνης είναι ακίνδυνος. «Ήρθε στη Μάνη, επειδή έμεινε χωρίς λεφτά στη Ζάκυνθο». Οι Τούρκοι δεν πείστηκαν κι έστειλαν κατασκόπους, που γύρισαν καθησυχασμένοι:

«Βρήκαμε ένα γέρο, που 'παιζε τες αμάδες».

Ο «γέρος» άρχισε μεθοδική ενημέρωση των οπλαρχηγών και των προκρίτων: Ο ξεσηκωμός πλησίαζε. «Ημέρα Χ» η γιορτή του Ευαγγελισμού, 25 Μαρτίου. Στις 23 Μαρτίου, κατέλαβε την Καλαμάτα, στις 28 Απριλίου, εκλέχτηκε από τους οπλαρχηγούς αρχιστράτηγος, βαθμό που του απένειμε κι επίσημα η εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου. Πέθανε το 1843, έχοντας στο ενεργητικό του εκπληκτικά κατορθώματα, απίθανες νίκες, τρομερούς κατατρεγμούς και φυλακίσεις κι ακόμα μian ανεκτέλεστη καταδίκη σε θάνατο.

(Έθνος, 10.6.1997) (τελευταία επεξεργασία, 5.2.2009)